

När var Europas forntid?

Ofta brukar forntiden användas synonymt med förhistorisk tid. Men det finns flera sätt att tidsmässigt bestämma forntiden, både när den började och när den slutade. En del kan till exempel mena att den europeiska forntiden inleddes för omkring 40 000 år sedan då Homo sapiens koloniserat Europa, andra menar att den började omkring 10 000 f.v.t i samband med jordbruksrevolutionen. Forntiden är en epok och för dessa kan olika tidsgränser sättas, allt efter vad historiker tycker är det mest avgörande eller kännetecknande.

Mycket vanligt i västerländsk historieskrivning är också att forntiden betecknas som "en första historisk epok" omfattande tiden 3000 f.v.t – 750 f.v.t (då antiken tar vid, se nästa stycke). Denna epok syftar då på kulturer i det västra medelhavsområdet, där omkring 3000 f.v.t. skriftspråk uppstått i Mesopotamien och Egypten. Eftersom flodkulturerna runt Nilen och Eufrat-Tigris starkt påverkade grekerna i det sydvästra hörnet av Europa brukar historiker också se detta som en första europeisk epok. De skriftliga källorna var dock under hela denna tid få och bristfälliga vilket gör att man bör benämna den som en 'tidig"- eller "protohistorisk" epok.

En del vill utsträcka denna första historiska epok till och med hela den grekisk-romerska antiken dvs fram till omkring 500 e.v.t. Andra åter menar att denna forntid kan sträcka sig ända fram till och med den europeiska folkvandringstiden och till Karl den store (800 e.v.t.) De menar då att folkvandringstiden i stora delar innebar en återgång till tidighistoriska förhållanden med ytterst sparsam förekomst av skriftliga källor under denna oroliga tid.

Grekerna, som vid denna tid till stor del också bodde i det som kallas Mindre Asien (idag västra Turkiet) påverkades av upptäckter inom matematik, astronomi och medicin som gjorts i Mesopotamien och Egypten. De tog över och utvecklade alfabetet från fenicierna, ett sjöfararfolk som bodde ungefär vid dagens Libanon. Via hettiterna, ett annat folkslag i Mindre Asien lärde sig grekerna smälta järn, en revolutionerande händelse i historien. På ön Kreta i Medelhavet uppstod den första europeiska högkulturen, den *minoiska* omkring 2000 f.v.t. Där skapades ett skriftspråk (omkring 1650 f.v.t.) som dock inte gått att tyda. Också på det grekiska fastlandet skapades ett skriftspråk i den *mykenska* kulturen (1400–1200 f.v.t) Inte heller detta har dock kunnat ge så mycket upplysningar om den historiska utvecklingen.

Från Fenicien kom också, enligt sagan, den grekiska guden Zeus, förklädd till en tjur. Han ska ha simmat till Kreta med prinsessan 'Europa' på sin rygg. Hon fördes sedan vidare till det grekiska fastlandet. Detta är en myt men som alla myter vill den peka på något väsentligt, nämligen att rötterna till Europas kulturhistoria står att finna i Orienten.

Vanligast är att låta antiken bilda en särskild europeisk historisk epok men enligt andra låter man alltså antiken ingå i forntiden. Ibland används också uttrycket 'den orientaliska antiken' för att beteckna Mesopotamien, Egypten m fl områden på andra sidan Medelhavet.

Denna utredning av begreppet forntiden kan vara på sin plats då den rådande kursplanen från 2011 betonar problematiseringen av historiska epoker. En undersökning av hur forntiden som tidsepok förklaras i de flesta av läroboksförlagens böcker ger ett ganska nedslående intryck. Ofta nämns inte ens forntiden och ingenstans, vad jag kan se, problematiseras den som en tidsepok. I hi 1a1 och Hi 1b från Capensis förlag görs däremot en grundlig genomgång av detta ämne.